

DE BA ZIJN.

Stemmen uit de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland.

(Ten voordeele der Theologische School te Kampen.)

Vrijdag 22 Augustus 1890.

Jaël 11: 1a, Blaas de gazuin!

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z.-Afrika f 3. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vooruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1-10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boek-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:

H. BULENS,
WINTERSWIJK.

Advertentiën en bestellingen vrachtfrij te adreſſeeren aan den Drukker G. Ph. ZALSMAN te KAMPEN. — Kerkelijke Berichten enz., Stukken der Medewerkers, en Buitenlandsche Bladen aan de ADMINISTRATIE TE KAMPEN; (dhr. C. MULDER.) — Binn. Bladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan de REDACTIE TE AMSTERDAM; (Ds. W. H. GISPEN).

Kerkelijke en Gemeentelijke Berichten, enz.

BIBLIOTHEEK.

In dank ontvangen voor de Bibliotheek der Theol. School van Mej. de Wed. Boekhout—Baarsma te Dokkum de volgende werken:

10. Luister en Cieraad van de Messias vertoond uit eenige plaatsen der H. Schrift. Nevens een uitlegging over eenige andere Bijbelstoffen door Adrianus van Wesel, predikant tot Amsterdam. Amsterdam, bij Ger. Borstius, 1698.

20. De Heerlijkheit van Jezus Christus in zijne Kerke. Beschreven door de wijdt beoemde Gods mannen Joh. Jac. Ulrich en Herrn. Witz. Uit het Hoogduits en Latijn vertaald door Bernhardus Keppel, bedienaar des Godd. Woorts te Mouniken-dam. Tweede uitgave. Amsterdam, bij W. Immink, 1779.

30. Drievoudige Grontslag, der verootmoediging wegens de zonde, der moedgriping wegens Gods genade, der dankbaarheid wegens Gods voorsorge. Int Engels beschreven door Mr. Obadja Sedgwick. Vertaald in Nederduits door Petrus Heringa. Amsterdam, bij Johannes van Sommeren, 1666.

40. Ruyter op het fael paerd, ofte doen en bedrijf van den Koning der verschrikkingen. In dertig uitgelezenen lijckpredikationen, over welgepaste teksten, deur verscheide vermaarde Godgeleerden op sonderlinge tyden en plaatsen in Engelse taal voorgesteld. Eerste deel. Vertaald, Bolsward, bij Samuel van Haringhous, 1662.

Evenzoo uit Gorkum ontvangen: Seven-derley Gesichte in de historie van het Lyden en sterven onzes Heeren Jesu Christi. Door Franciscus Ridderus. Rotterdam, Borstius, 1673.

Dr. BAVINCK,
Bibliothecaris.

De Centrale Pastoraal-Conferentie

zal D. V. gehouden worden Woensdag 10 September a. s., te Amsterdam, in de G. G. kerk op de Keizersgracht.

VOORM. VAN 9½ — 1 uur; NAM. VAN 3 — 7 uur.

Deze samenkomst is toegankelijk voor C. G. bedienaars des Woords, opzieners en diakenen, hooggeleerden, studenten en onderwijzers. Op verzoek kan ook door Gemeentelieden toegang worden verkregen.

De volgende belangrijke onderwerpen zullen met een voordracht worden ingeleid.

1. De beteekenis van: »den heilighen in Christus Jezus», 1 Kor. 1: 2; vergel. 2e vraag Formul. Kinderdoop; door Ds. J. Hessels, pred. te Zwolle.

2. Geestelijke ziekten en Bijbelsche geneezing; door Ds. J. Meijer, pred. te Marum.

3. Beantwoordt ons Gemeente-leven aan wat de Schrift zegt van: het huis Gods, de zalving der heiligen, de broederschap? door Ds. M. J. v. d. Hoogt, pred. te Zaandam.

4. De roeping der Christelijke pers, als mede-arbeidster in het Koninkrijk Gods; door Ds. J. N. Lindeboom, pred. te Zutphen.

Indien er tijd is, kan gesproken worden over een en ander punt, naar de keuze der broederen, uit de volgende

Varia.

Verdere opleiding van dienaars des Woords tot herder en leeraar, na volbrachte studie. Het belang van kennis van Natuur en Schriftuur voor het leven der Gemeente.

Wordt er genoeg werk gemaakt van onderwijs en onderzoek der Geref. Belydenisschriften, ook van Catechisatie van jongelieden en — van lidmaten?

Hoe staat het in de huisgezinnen met het onderzoek der Schrift? Wordt door de ouders de roeping tot »opvoeding in de leerling en vermaning des Heeren», El. 6: 4, getrouw betracht?

De beste wijze van tucht over z. g. doopleden, en het besluit der Synode te Assen, Art. 201.

Jaarlijksch Verslag aan de Gemeente. Gemeente-vergaderingen op bepaalde tijden: ééne jaarlijksche Algem. Verg. der Gemeente.

Gevaar van lengen in de Gemeente des Heeren.

De roeping van den kansel, vooral met het oog op de bijzondere belangen en nooden van deze dagen.

Organisatie van den arbeid des Evangelies onder Roomschen en tegen het Socialisme.

Is het politieke »Calvinisme» ééne geestes met, en bevorderlijk aan de vrije ontwikkeling van de Geref. Kerk?

Deze samenkomst zij in de gebeden aanbevolen. Dat vele Broeders van alle oorden des lands mogen komen, wenschen wij zeer. Daar de Alg. Verg. van »Elffatha» daags te voren wordt gehouden, terzelfder plaats, kan men beide Verg. bijwonen zonder vermeerdering van reiskosten.

Wie logies begeert, wende zich tijdig tot den heer J. van Wiche, kosten der kerk, Keizersgracht, 489. Aug. 1890.

Het Comité.

Centrale Diaconale Conferentie.

Het Comité brengt ten kennis van Diaconieën dat de vierde Centrale Diaconale Conferentie, zoo de Heere wil, zal gehouden worden, Woensdag 24 Sept. a. s. te Arnhem en aanvangs voormiddags 10 uur.

Diaconieën welke zich door één of meer afgevaardigden wenschen te doen vertegenwoordigen gelieven hiervan zoo spoedig mogelijk bericht te zenden aan den tweeden ondergeteekende O/z. Voorburgwal 51, tevens met opgave of men nachtverblijf wenscht.

Brs. Diakenen of Diaconieën, die onderwerpen wenschen behandeld te hebben, gelieven die aan hetzelfde adres op te geven tot uiterlijk 6 Sept. a. s., met welken datum de agenda afgesloten en geregeld wordt, om tijdig te kunnen worden toegezonden. Het Comité acht overbodig tot deelneming aan de samenkomst op te wekken; ieder zal zelf meer en meer van het praktisch nut dier vergaderingen overtuigd zijn geworden.

Ruste 's Heeren onmisbaren zegen ook op dezen arbeid in Zijn Koninkrijk.

Namens het Comité,
B. J. LINDEBOOM,
Voorzitter.
H. SWAGERMAN DZ.,
Secretaris.

Amsterdam, 19 Aug. 1890.

AGENDA.

DE COMMISSIE VOOR INWENIGDE ZENDING IN DE PROVINCIE FRIESLAND,

houdt D. V. op 27 Augustus e. k. den gewonen jaarlijkschen Zendingdag in het kerkgebouw der Chr. Geref. Kerk te Leeuwarden.

De regeling is als volgt:

Aanvang 's morgens 10 uur.

Na opening door den voorzitter een inleidend woord door Ds. J. van Goor van Harlingen.

11 uur. Referaat over: »Welk licht werpt de Schrift op het sociale vraagstuk onzes tijds?» door Ds. van Andel van Leeuwarden.

Gelegenheid tot discussie.

10½ uur. Mededeelingen aangaande den arbeid der Chr. Geref. Kerk op het eiland Terschelling, door J. Tuinstra, leerend onderling te Midsland.

1 uur. Kort verslag van den secretaris. Pauze.

2½ uur. Referaat over »de schadelijke invloed van het modernisme op het volksleven»; door Ds. A. Brummelkamp Jr. van Groningen.

Gelegenheid tot discussie.

3½ uur. Referaat over »de arbeid der vrouw in de gemeente en op het gebied der Inwendige Zending»; door Ds. A. de Geus van Wollega.

Gelegenheid tot discussie.

4½ uur. Slotwoord door Ds. C. M. W. Plet van Sexbierum.

5 uur. Sluiting der vergadering. Entrée 10 cents.

Namens de Commissie,
W. FOKKENS, Secr.

N.B. Programma's, tevens bewijs van toegang, zijn à 10 cts. te bekomen, op franco aanvraag bij den boekhandelaar G. Amsing te Leeuwarden; en op den dag der vergadering aan de ingangen der kerk. (Op verzoek nog eens verbeterd geplaatst.)

De Class. Vergadering te Wartum, gehouden 6 Aug. j.l., heeft Ds. R. Polman, predikant te Houwerzijl en Zoutkamp, op zijn verzoek, wegens zwakte des lichaams, van zijne gemeente losgemaakt, met de bede dat Z. Eerw. zich spoedig in staat gevoele eene roeping eener kleinere gemeente op te volgen.

Namens de Class. Verg. te Wartum,
J. BRUIN, Praes.
J. HUIZENGA, Scriba.

Classis Bergen op Zoom.
Vergadering D. V. Woensdag 27 Aug. a. s. Aanvang des morgens 8 uur.

De Correspondent,
W. T. VAN DIJK.
Tholen, 19 Aug. 1890.

Classicale Vergadering te Heerenveen D. V. Woensdag 10 September e. k. Aanvang 11 uur.

De afgevaardigden worden verzocht de collecte voor de kas »Ex bonis publicis» mee te brengen.

A. W. NIJENHUIS,
Class. Corresp.

BURUM, 17 Aug. '90. Heden werd tot Herder en Leeraar dezer gemeente verkozen, de WelEw. Heer H. Siertsema, Predikant te Hijken. Krone de Heere onze poging met zijgen zegen.

Namens den Kerkeraad,
K. RADEMA.

DINTELOORD, 17 Aug. Heden morgen maakte onze algemeen beëindigde leeraar Ds. G. de Braal aan de gemeente bekend, dat hij een roeping naar de Ned. Geref. kerk te Kralingen ontvangen had. Tegelijk echter betuigde Z. Eerw., dat hij, schoon van harte biddende, dat de vereniging spoedig komen mocht, thans toch geen vrijmoedigheid had, deze roeping langer in bedenking te houden, en dat hij daarom de roepende gemeente niet langer mocht laten hopen. Geve de Heere beiderzijds veel gebed over vereniging, dan zal ze zeker komen. Wij danken den Heere voor 't besluit van onzen leeraar. De gemeente zong Z. Eerw. Ps. 72: 11 ton.

Namens den Kerkeraad,
P. W. VOGELAAR Jzn., Scriba.

DOKKUM, 17 Aug. 1890. Hedenavond nam onze beëindigde leeraar W. Diemer afscheid van de gemeente, naar aanleiding, van Matth. 28: 20. Eene groote schare was opgekomen, om het laatste woord van den ijverigen dienaar des Evangelies te hooren.

Na bijna 16 jaren met veel zegen in en buiten de gemeente te hebben gearbeid, gunnen wij hem gaarne de rust, die Z. Ew. naar lichaam en geest noodig heeft. Het is onze hartewens, dat de Heere hem en de zijnen verzelle naar hunne nieuwe woonplaats Gorse, om na genoten rust, op 's Heeren tijd, met vernieuwde krachten den herderstaf weer op te nemen in den wijngaard des Heeren. Onze Consul-ent Ds. Seegers sprak ten slotte nog een hartelijk woord tot den vertrekkenden leeraar en de gemeente, liet zingen Ps. 121: 4, en sloot deze plechtige samenkomst met dankgebed.

Namens den Kerkeraad,
A. NOODEWIER, Scriba.

ALPHEN a/R. 17 Aug. 1890. Heden morgen na de godsdienst maakte onze beëindigde leeraar, de WEw. Heer J. J. Impela, de Gemeente bekend, dat de Heere Z. Ew. duidelijk had gemaakt, het werk der Evangelie-bediening in de Gemeente en er buiten te mogen voortzetten en bij ons te blijven, door voor de roeping der Gemeente te Ierske te bedanken.

Dit besluit werd door de Gemeente en velen buiten haar met dank aan God vernomen en Z. Ew. biddend toegezonden Ps. 134: 3. Stille de Heere Z. Ew. tot verdere zegen voor de Gemeente en onze geheele omgeving. Hij geve de Gemeente te Ierske in God te berusten en wijze haar den man zijns Raads.

Namens den Kerkeraad,
L. BOON, scriba.

MIDDELHARNIS, 17 Aug. Heden maakte onze geachte leeraar, de WelEerw. Heer P. van Schaik, de gemeente bekend, eene roeping te hebben ontvangen van de Ned. Geref. Gemeente te Nieuwleekerland. Dat de Heere in dezen zijn raadzaam wesen moge, is onze wens en bede.

Namens den Kerkeraad,
M. KATS, Ser.

CAPELLE, 18 Augustus 1890. Gisteren vóór acht dagen maakte onze geachte leeraar aan de gemeente bekend, dat hij eene roeping had ontvangen van de gemeente te Oud Vosmeer; gisteren mochten wij uit den mond van Z. Ew. vernemen, dat hij

voor die roeping heeft bedankt, tot blijdschap der gemeente en van velen buiten haar. De Heere zij gedankt, en Hij stelde Z. Ew. nog tot een uitgebreiden zegen voor deze gemeente en voor heel zijne kerke.

Namens den Kerkeraad,
B. NIEUWENHUIS, Scriba.

LANDSMEER, 18 Augustus 1890. Gisteren middag na de godsdienstopening heeft de gemeente, onder leiding van onzen geachten Consul-ent Ds. F. Zantinge, stemming gehouden tot bekoning van eenen herder en leeraar. Uit een gemaakt drielc candidaten, C. B. Schoemakers, J. H. Laatsman en J. Op 't Holt, is met algemeene stemmen gekozen de heer C. B. Schoemakers. Hopende, dat de Koning zijner kerke Z. Ew. hart moge weigen om de roeping aan te nemen.

Namens den Kerkeraad,
C. GOEDE DZ., Scriba.

EZINGE, 18 Aug. '90. Onze geachte leeraar Ds. L. S. Jongema is beroepen te Dokkum. Geve de Heere zijnen dienstknecht vrijmoedigheid om te kunnen bedanken, en in dezen zijnen wijngaard te blijven arbeiden tot bekeering van zondaren en tot uitbreiding der gemeente alhier.

Namens den Kerkeraad,
D. E. WIERINGA, Scriba.

ZALK, 19 Aug. '90. Zondag nam onze geachte leeraar Ds. W. de Jonge afscheid van de gemeente, naar aanleiding van 1 Petri 1: 24, 25. Gaarne hadden wij hem nog wat bij ons willen houden, maar wij wenschen te berusten in 's Heeren weg.

Namens den Kerkeraad,
J. v. d. WAL, scriba.

GORINCHEM, 19 Aug. Heden werd met bijna alle stemmen tot herder en leeraar dezer gemeente gekozen Ds. G. Elzeuga van Sneek.

Namens den Kerkeraad,
J. SNOEK.

WESTZAAN, 20 Aug. '90. Heden is met allen stemmen tot herder en leeraar beroepen de WEw. Heer W. Laatsman, Cand. te Zaandam. Geve de Heere dezen broeder onze roepstem op te volgen, opdat wij spoedig mogen verblijd worden door 's Heeren daden.

Namens den Kerkeraad,
J. LOUWEN, Scriba.

Ontvangen voor de Uitbreiding der Theol. School de volgende Jaarlijksche bijdragen.

Classis Hoogeveen.
Class. Coll. Correspondent Ds. T. Noordewier te Meppel.

Dedemsvaart. f 3,—
J. Groenwold Hoogeveen. f 3,—
Ds. J. Groenewegen. f 8,—

J. NDERMOED, Algem. Thesaurier.
Middelstum, 18 Augustus 1890.

Kas voor Emer. pred., pred. wed. en weezen.

Gem. te Zwolle 3e coll. f 50,—
" Klundert 2e coll. f 19,—
Gift van H. Onck te Arnhem f 3,—

Bij deze gift was een schrijven gevoegd, waarin br. O. de leden der Chr. Geref. gemeente opwekt ieder één gulden bij te dragen tot dekking van het kort.

Wij wenschten wel, dat de gedachte, door dezen broeder uitgesproken, ingang vond.

Het Bestuur,
J. J. KUIPER, Pres.
C. S. BOSS, Secr.
L. HOEKERS, Penn.

Ontvangen voor de Zending.

Door Ds. v. d. Valk te Delft, v/d Zondagsch. »Jachin» te Vrijenban f 6,70
Door Ds. Sijpkens, gev. in 't kerkzakje te Delft f 5,50
Door idem, v/d Meisjesveren. aldaar f 8,80

Door Ds. Hummel, 2 giften ieder van f 2,50 gev. in 't kerkzakje te Ennatum f 5,—
Door Ds. Sluiter, uit den spaarpot van de kinderen van S. K. te Boskoop f 3,—

Door H. Aalbers Jr., van een Zondagavond-gezelschap te Pernis f 3,—
Door Ds. Meijer, gev. in 't kerkzakje te de Wilp, gem. Marum f 2,50

Door S. Bakker, v/d Meisjesveren. te Sappemeer f 5,—
De P. C. v. d. Gem. te Sappemeer f 23,48
" Oosterend (Texel) f 29,71
gelofte-offer van T. Corn te O. f 5,—

De P. C. v. d. Gem. te Hoogvliet f 11,80

B. DE MOEN, Penningmeester.

Doesborgh, 19 Aug. '90.

Zending onder Israël.

Door T. den Dekker: van de Chr. Geref. Zondagschool Spr. 22: 6 te Gorinchem f 5,—
Uit het busje van Br. v. Schelt, te Dordrecht f 2,82

Van F. Amsing te Alblasserdam f 2,50
Door Ds. v. d. Hoogt: van de Meisjesv. »Martha» te Zaandam f 1,50

Op eene vergadering van arbeiders onder Israël, die we een paar weken geleden te Barmen hebben bijgewoond, werd de verblijvende mededeeling gedaan, dat er tegenwoordig gemiddeld elk jaar 1500 Joden worden toegebracht.

De arbeid onder Israël is dus niet ijdel in den Heere; maar dan zon ook God eerst zijn woord moeten intrekken, dat doet Hij echter nooit.

»Zijn woord wordt altoos trouw volbracht Tot in het duizendste geslacht.»
Voor bovenstaande gaven hartelijk dank.

E. KROPVELD, Secr.-Paginr.

Inwend. Zend. in Noord-Brabant.

Ontfangen:
Van den heer W. Laatsman, Candidaat te Zaandam, van de Chr. Geref. Gem. te Westzaan f 3,90

van van N. N. f 0,25
En van T. de Haan te Nieuw-Vennep f 5,—
Door T. den Dekker van de Chr. Geref. Zondagschool te Gorinchem f 5,—

Dank voor deze gaven. Door Prof. Lindeboom werd ons toegezond een jaarl. bijdrage van 5 gulden voor Tilburg en Breda. We ontfangen van hem eerst een uitnemende bijdrage voor het verslag en thans dezen steun! Als hij, die den nood van Brabant kent, alzo handelt, laat het dan velen een aansporing zijn, om onze Zending krachtig te steunen en door jaarlijksche bijdragen uitbreiding van den arbeid mogelijk te maken.

Namens de Commissie,
J. S. VAN DER LINDEN.

's Bosch, 18 Aug. 90.

Inw. Zending Prov. Zuid-Holland.

In goede orde ontfangen de kollekten der Gem. te Boskoop f 16,29
" Katwijk a/ze f 11,40
" Slidrecht f 38,41

Door den heer J. H. C. Leder van de vereen. Bidt des Heere des Oogtes te 's Hage f 1,50
Door den heer J. B. Eekman van de Zending-vereen. »het Mosterdzandje» te Hellevaalsluis f 5,—

Door den heer Ds. J. Ph. Sluiter van de Jongelings-vereniging te Boskoop f 1,00
Indien we op deze wijze van gemeenten, verenigingen en particulieren hulp krijgen, zal ons te kort spoedig gedekt zijn, en kunnen we met moed en opgewektheid onzen arbeid verrichten. Het blijkt weer: we behoeven het ons volk maar te zeggen en er zijn velen die terstond met liefde ons hunne hulpe bieden. Voor alles hartelijk dank en God de eer!

Namens de Comm.,
J. STRIJKS, Penn.

Rhoon, 18 Aug. '90.

Collecten ontfangen voor eene Kerk en Pastorie te Nieuw Dordt.

Uit de Classis Coevorden.
Coll. der gem. te Emmen f 79,01⁵

" Nieuw Amsterdam f 46,—
" Schoonoord f 12,65
" Sleen f 31,60

" Aalden f 27,50
" Gees f 30,—
" Coevorden f 20,60

Terwijl de gem. Schoonebeek geeft een predikstoel en een gedeelte der benoedigde kerkbanken.

De omstandigheden eischen nog voor den winter het kerkgebouw gereed te hebben. Met het oog op den Heere en zijne kerk is de aanbesteding reeds uitgeschreven. Mogen de broeders in onze provincie ons nu ook spoedig en mild helpen!

Namens de Classicale Commissie voor den Kerkbouw,
L. G. GORIS, Secr.-penn.

Emmen, 18 Aug. '90.

Stichtelijke Lectuur.

Vragen, die tot zelfonderzoek roepen.

1. Waarom ben ik een lidmaat van mijne kerk? Is het, omdat ik hier beneden Jezus wensch te dienen; of is het ter wille van menschen, uit traditie en gewoonte?

2. Ben ik een waar Christen? Haat ik de zonde; bemin ik Jezus, zijn volk, zijn zaak? Heb ik God tot mijn deel

gekozen? Is het mijne begeerte heilig te zijn?

3. Wat doe ik als een lidmaat in de kerk? Gevoel ik, dat ik eene roeping heb te vervullen, voor welke Christus mij eenmaal tot verantwoording zal roepen?

4. Wat is mijn gedrag tegenover mijne broederen? Heb ik hen lief; stel ik belang in hen; help ik hen? Wanneer ze ziek zijn, bezoek en vertroost ik hen? Wanneer ze afdwalen, tracht ik ook hen terug te brengen?

5. Bemin ik den herder, gelijk mij dat betaamt? Help ik hem, of ben ik hem tot een last? Wond, bedroef en kwel ik, waar ik vertroosten moest?

6. Bid ik voor mijn leeraar, gelijk mij dat betaamt?

7. Draag ik mijn deel blijmoedig, stipt en gemoedelijk bij, ten nutte van de zaak des Heeren?

8. Ben ik al dan niet een vlijtige dienaar in 's Heeren wijngaard? Is mijn talent weggelegd in een zweetdoek, of is het besteed om winst voor Jezus te doen?

9. Was ik op in de genade? — Mijne voorrechten zijn groot. — Wordt mijn geloof sterker, mijn hoop helderder, mijn ootmoed dieper, mijne liefde groter? Vermeerdert mijn haat tegen de zonde en mijne liefde tot heilichheid?

10. Leef ik onder den indruk, dat ik Gode verantwoordelijk ben voor den tijd, het talent, het vermogen en voor de vermeerdering van de gelegenheden om nuttig te zijn?

11. Ben ik bereid om te sterven? Zijn mijne rekeningen vereffend? Is mijn werk gedaan? Kunt ge dat alles beantwoorden, dan zult ge ook éénmaal het lieflijke woord vernemen: »Wel, gij goede en getrouwe dienstknecht, over veel zal ik u zetten, ga in in de vreugde uws Heeren.»

(Vertaald.)

NOTTEN.

Schriftbeschouwing.

Een Zoon ons gegeven.

Want een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven, enz.

Jez. 9 : 5.

Israël wandelt in het duister voort; maar midden in het donker zal een groot licht gezien worden. Over het dal van den doodsnacht gaat de zon op; licht zal schijnen over hen, die er in wonen. Het thans door de invallen der vreemde veroveraars in aantal verminderde volk, het door God verkleinde, zal van Hem weer groot gemaakt, vermenigvuldigd worden. Om het geluk van dit volk voor te stellen kiest de profeet twee beelden. Het eerste is, dat van de vreugde in den oogst; zoo blijde zal God het volk maken, als in den oogst, als de maaiers al juichende de schooven naar huis brengen. Het andere is dat van de blijdschap bij het deelen van den krijgsbuit; zoo vrolijk zal men zijn, als op den dag, dat men, na harden strijd, den buit onderling verdeelt. Er is trouwens reden voor. Eene volkomene bevrijding toch uit de hand der Heidensche wereldmacht bracht God tot stand, niet minder groot van betekenis dan die, welke plaats greep in de dagen van Gideon. Zoo als toen heeft God thans het juk des vijands van den schouder des volks genomen; den stok, dien men op hunnen rug liet nederdalen, brak hij stuk, met den staf waarmee de drijver hen tot het slavenwerk voortdreef. En dat is het treffelijke, dat na de overwinning geen nieuwe strijd noodig is om hare gevolgen te verzekeren. Want alle macht des vijands wordt voorgoed gebroken; alle rusting van den vijand, waarin deze in het gedruisch van den slag optreedt, alle krijgsgewaad in bloed geveerd, wordt der vernietiging prijs gegeven; als iets onreins, dat van den aardbodem weggedaan moet worden, wordt het met vuur verbrand. Geheel weerloos ligt de wereldmacht aan de voeten van het verlorene koningsvolk.

Maar wat geeft den profeet tot zoo grootsche verwachtingen recht? Laat hij het ons zeggen. 't Is de geboorte van een kind, van een Zoon. 't Is zonder twiifel hetzelfde kind, dat in h. 7 : 14 onder den naam Immanuel aangekondigd werd, als een teeken, dat God geven zou, om de hoop des volks tot herleving te brengen. Hier ter plaatse zet zich de beschrijving van dat kind voort; de profetie knoopt zich aan het reeds gegeven woord vast, en ontvouwt het in al den rijkdom van zijn inhoud. Wat de profeet in h. 7 nog als toekomstig aanschouwde, ziet hij hier als iets, dat alreede geschied is, achter zich; het kind is geboren, de Zoon is gegeven. Vandaar stijgt de zekerheid, dat het volk verlost worden zal, uit de hand zijner vijanden, bij Hem ten top; met dezen Zoon in zijn midden moet het volk overwinnen.

Wie het inzien wil, hoore slechts naar wat de Profeet van dezen Zoon der hope zegt. De heerschappij is op zijnen schouder. Het is alzoo de erfgenaam van David, de Messias, op wien

de voorgelachten gehoopt hebben, aan David beloofd, maar reeds te voren, aan Abraham toegezegd, ja van God zelve aangekondigd in het Paradijs nog vóór eenig kind geboren was, als het kind bij uitnemendheid, dat ons van dood en duivel verlossen zou. En men behoeft slechts de namen te hooren, waarmee het genoemd wordt, om terstond te gevoelen, hoe zeker het is, dat een volk, welks Koning Hij is, van zijne vijanden verlost wordt. De ééne naam Immanuel ontvouwt zich in een vijftal namen, die alles in zich bevatten, wat later van dezen Zoon gezegd worden zal.

Wonderlijk — zoo is zijn eerste naam. Er is geene noodzaak om dezen naam met den volgenden: Raad, tot een enkelen saam te vatten, in navolging van sommigen, die aldus lezen: Wonder-raadsman; »Wonderlijk» staat hier als afzonderlijke naam. De oorspronkelijke betekenis van het woord wonder doet denken aan afscheiden, uitlezen; het dient om de werken Gods als daden aan te wijzen, die niemand doen kan, dan Hij. Wonderen, dat zijn zulke werken, die alleen aan God toekomen; de mensch kan ze bewonderen, maar niet nadoen. Vandaar wijst het woord Wonderlijk aan wat God in onderscheiding van het scheppel is, de almachtige, oneindige, die spreekt en het is er, die gebiedt en het staat er, ondoorgrondelijk in zijn wezen, onnavolgbaar in zijn doen. En ziet, datzelfde wordt gezegd van den Zoon der profetie; daarin ligt alzoo eene verwijzing naar zijn Goddelijk wezen, dat Hij door zijne natuur van alle menschen onderscheiden is, Gods gelijke, Gods beeld, Gods Zoon.

Raad — zoo heet Hij verder. Dat zegt meer dan wijs. Raad of Raadsman, gelijk het ook vertaald kan worden, zoo heet de wijze, die zijne wijsheid ten dienste van anderen aanwendt. Deze naam doet ons aldus zien, dat de Koning, die Hem draagt, de wijsheid en het verstand, hem volgens 11 : 2 eigen, aanwendt ten dienste van zijn rijk en volk. Bezien wij nu dezen naam in het licht van den eersten, dan komen wij tot de slotsom, dat hij wonderlijk in zijn raad is, anders gezegd, dat zijne wijsheid alles kan, zoodat hij uit elke moeilijkheid den uitweg vindt, aan alle vraagstuk zijne oplossing geven, en zijn volk uit allen nood en band helpen kan. Zoo gaat het begrip Raad onwillekeurig over in dat van Verlosser; in de gedachte, dat deze Zoon de Heiland is, die van zonde en dood, wereldmacht en hellemacht weet te verlossen; Hij is de Goddelijke Koning, die raad weet, waar allen radeloos zijn, en hen kan helpen, wier staat zelfs naar het oordeel der engelen hopeloos is.

Sterke God — zoo heet Hij verder. Zoo wordt God zelf geheeten, 10 : 21; Hij draagt dus met God gelijken naam. Hiermede wordt deze eigenschap des Zoons aangewezen, krachten welke Hij moedig en krachtig, niet op mensche-lijke, zwakke wijze, maar met de sterkte Gods toegerust, alles wat zijn raad wederstaat, voor zijn aangezicht nederwerpt. Dat Hij eerst Raad wordt, daarna Sterke God, teekent de schoone orde in de beschrijving zijner volmaakt-heden; als de Sterke God is Hij degene die zijnen Raad weet uit te voeren; Hij bepaalt niet slechts alle dingen en geeft niet slechts raad, neen, wat Hij denkt en wil, dat kan Hij ook. Want Hij is zelf God; zijne kracht is die der Godheid zelve, wijl zijn wezen Goddelijk is; de volheid der Godheid woont in Hem.

Vader der Eeuwigheid — zoo luidt het verder. Hier ligt de nadruk op het Vaderschap; de bedoeling is om den geboren Koning als Vader des volks voor te stellen, even als dat Jez. 22 : 21 met opzicht tot Eljakim geschiedt. Alzoo dient ook deze naam, gelijk de beide voorgaande, om den Christus in zijne verhouding tot zijn volk voor te stellen. Elk wete dan dat zijne regering eene Vaderlijke zal zijn; met raad en daad zal Hij de zijnen bijstaan gelijk een Vader dit zijnen kinderen doet. De bijvoeging »der eeuwigheid» dient om het begrip des Vaderschaps in zijne hoogste volkomenheid voor te stellen; zij wijst aan, dat het eeuwige, het onveranderlijk zijn Hem eigen is, met de bedoeling, om te laten uitkomen, dat Hij altijd en onafgebroken zijnen volke een Vader zal zijn, een, die het nooit in den steek laat, en altoosdurend liefheeft, en er nimmermeer van gescheiden wordt.

Vrededorst — zoo sluit de namenrij. Geen Vorst is Hij alzoo die zijn rijk, even als de wereldbedwingers door bloedige oorlogen baan breekt; integendeel is het woord het wapen, waarvoor Hij zich onderdanen wint, en vrede het krijgswoord, dat Hij de volken toeroept. Op den pijler der gerechtigheid is zijn troon gegrondvest. In zijn rijk wordt geen krijg meer gevoerd; daar zal de wolf niet het lam verkeeren en de laipaard neerliggen bij

den geitenbok; nergens zal men leed doen of verderven.

Zoo zien wij, wat de naam Immanuel inhoudt: Goddelijk wezen. Goddelijke wijsheid en Goddelijke kracht, Goddelijke Vaderzorg en Goddelijke verzoeningsgeest; waarlijk Hij, die dezen naam draagt, is waardig om eeuwig op Davids troon te zitten, en elk scheppel op aarde behoort Hem te aanbidden op zijnen troon.

VAN ANDEL.

AAN EEN VRIEND TE JERUZALEM.

Waards vriend,

Indien de Duitsche keizer niet reisde, de menschen in Midden-Amerika niet onophoudelijk ruzie hadden en vochten, de geneeskundigen geen congres hadden gehouden, Bismarck zijn mond hield; of indien er niet waren werkstakingen, betoogingen voor algemeen stemrecht, legerwetten in hope, »Nieuwe Gids»-dichters met hun verrukkelijke poëzie, en menschen op reis, die brieven schrijven over badplaatsen, hotels enz., dan weet ik waarlijk niet hoe, dag aan dag, zelfs de, wat de grootte betreft, bescheidene Nederlandse dagbladen gerald zouden worden.

Gij herinnert U misschien nog de vaderlandsche uitdrukking: »komkommertijd», den slapen tijd in de zaken, welke midden in den zomer valt. Er gaan anders veel van die uitdrukkingen verloren. Verleden week maakte iemand de opmerking, dat het »vandaag buitig weert» was. »Ja, zeide ik, maar we zijn ook in de »hondsdagen.» »Hondsdagen, meneer, wat bedoelt U?» En ik moest werkelijk uiteenzetten, wat ik bedoelde, en vertellen: dat, in vroeger jaren, die honden in Amsterdam de gewoonte hadden om, van half Juli tot half Augustus, wel eens dol te worden, en dat B. en W. dan geboden om gedurende dien tijd de honden te muilbanden, opdat zij de menschen niet zouden bijten.

Tegenwoordig bestaan er geen honds-dagen meer, en moeten de honden het gansche jaar door gemuילband loop'n. Zoo gaat het in de wereld. Om een enkelen bijter onder de honden moeten alle honden een muilband dragen! Houdenkenners beweren zelfs, dat het altijd gemuילband zijn der honden een der oorzaken van de honds-dolheid worden kan. Maar dat helpt niet. De beschaving wil nu eenmaal geen ongemuילbande honden meer, ofschoon zij, tot nog toe, niet bij machte blijkt te zijn de honden-natuur, ook al is de snoet in een muilband gestoken, te veranderen.

Gij vindt het misschien hoogst onbetamelijk van mij, maar ik moet u toch eerlijk bekennen, dat het zien van gemuילbande honden mij dikwerf aan de menschen doet denken. Gaat een mensch niet vele honden te boven? En toch loopen er, in overdrachtelijken zin, heel wat gemuילbande menschen. Menschen die, door allerlei oorzaken, van kindsbeen af nooit de vrijheid hebben gehad eene eigen meening te hebben, allermint de vrijheid hun meening te zeggen. En voorts menschen, die door de hedendaagsche beschaving zoo onnatuurlijk, zoo onwaar, leven en zich bewegen, dat zij op engelen moeten gelijken, terwijl duivelen in hen varen.

Ons volk heeft nog al veel op met de Watergeuzen, maar men kan van deze geuzen toch moeilijk beweren, dat zij perfectionisten waren. Luther in zijn huiselijk leven zou geen man van onzen tijd zijn. Men schaaft zich tegenwoordig bijna te zeggen: ik ben gezond en heb van zenuwen of zoo iets geen last. Er ligt zoo iets onbeschaaft, iets vleeschelijks in zulk een levenstoestand.

Toen aan Beets het achtste kind geboren werd, zong hij:

Zeven en een is acht.

Ze zeggen, dat het wat veel is;

Maar wij hebben, lieve Cornelis,

Met blijdschap U verwacht!

Kom daar nu eens om, in moderne beschaafde kringen! Cats bespottend en lasterend, zijn we bij Malthus en Zola aangeland.

Het heeft mij veel genoegen gedaan, dat op het geneeskundig Congres, onlangs te Berlijn gehouden, een ernstig protest is uitgesproken tegen het menschenmoordend onderwijs onzer dagen. Of het op 't oogenblik veel baten zal, geloof ik niet. De onderwijs-manie is, evenals de gewapende vrede, een verschrikkelijke macht, die op alle volken zwaar drukt. Vroom en onvroom is door die manie aangetast, en tal van ouders verstompen hun kinderen, door ze te dwingen dingen te leeren, waar ze geen aanleg voor hebben. De jongen kan wel maar hij wil niet, dat denkt menig-een, en de Schoolmonarchen zijn, als de Egyptische drijvers, niet zelden gereed met hun: gij gaat ledig, ledig gaat gij!

Het is waarlijk te hopen, dat het woord der doctoren op het Berlijnsche Congres eindelijk ingang zal vinden, zoowel bij de Schoolmonarchen als bij de Regeeringen. Dan zal er wellicht ook op dit gebied meer matigheid betracht worden, en is het

niet onwaarschijnlijk, dat te dien dage de bevolking der krankzinnigen-gestichten en gevangenissen ook merkbaar zal afnemen.

Het is nu openlijk erkend, dat de bekende wijsgeerige en toch geestige schrijver, Jan Holland, (Dr. Vitringa, Rector van het Deventer Gymnasium) als Roomsche journalist en feuilleton-schrijver zal optreden in het dagblad de Tyd. In »Protestant-sche» bladen is men daar niet over gesticht. Nu, dat is makkelijk te begrijpen. Zelfs de modernen verliezen niet gaarne een ziel-tje uit hun kring. Zoo liberaal zijn slechts weinigen, dat ze iemand werkelijk vrij laten in de beschikking over zich zelf. De vrijheid bovenal mits men liberaal zij, voor de liberalen ijvert, en bij de liberalen blijft. Dat is zoo wat het toppunt van liberale verdraagsaamheid. Het wezenlijke Protestantisme heeft Dr. Vitringa nooit in den grond gekend. En gelijk alle Pelagiaansche naturen naar Rome en niet naar Genève neigen, zoo ging het ook met Jan Holland. Hij had den moed, zijne neiging op te volgen en openlijk Rome te kiezen. Maar de meesten hebben daartoe den moed niet. Zij maakten het »Protestantisme» of hetgeen zij zoo noemen, Pelagiaansch, vonden allerlei liefhebberij, godsdienstjes uit, namen wat over van de Kwakers, de Arminianen, de Unitariërs, de middeleeuwsche mystieken; en uit dit mengmoes werd dat hooge standpunt van geestelijkheid of anti-letterknechterij geboren, waarvan zoo nu en dan de een of andere krachtige geest, die van halfheden walgt, neertuimelt, en in de zachte en liefdevolle armen van Rome opgevangen wordt.

In Rome is plaats voor elkeen. Jan Holland zal, als Roomsche schrijver, zijn vleugelen breed kunnen uitslaan, mits hij de leer en ceremoniën der Roomsche kerk niet critiseert. En ook de domste en stomp-zinnigste menschen kan Rome gebruiken. Het heeft voor elk eene plaats. Onlangs hoorde ik van een jongeling, die vurige begeerte had priester te worden, doch daarvoor werd afgekeurd. Eindelijk besloot hij monnik te worden bij de orde der barrevoeters. Wat daaraan verboden is, grenst aan het ongelooflijke. Daar wordt, althans in de eerste jaren, een onthouding geëischt, die de soberste Protestanten met den vinger nog niet hebben aangerakt. Geen voorwerp, hoe gering ook, waaraan de nieuveling nog blijkt gehecht zijn, mag hij behouden. En zoo het blijkt, dat hij zijn hart niet volkomen van alles kan losmaken, wordt hij ten slotte toch, als onbekwaam voor dit koninkrijk Gods, weggestuurd.

Voor andere naturen heeft Rome dispensaties in overvloed, want het beschikt over zeer groote menschenkennis. Het kent den mensch door en door. En omdat het den mensch begrijpt, kan het hem regeeren en ten slotte met hem doen, wat het wil.

Hoe meer de bardeloosheid, in belijdenis en leven, toeneemt, hoe meer Rome in bloei zal toenemen. En al het geschetter tegen Rome zal niets baten, zoolang de Protestanten niet wederkeeren tot de tucht des Heeren, de tucht van Gods Woord. Het houten juk van Protestantische, van Gereformeerde leertucht en tucht op het leven verwerpend, zullen ze het ijzeren juk van Rome of van het Communisme en de anarchie moeten dragen. Dat is de vinger, het recht Gods, het oordeel van een heilig en rechtvaardig God, die zich niet laat bespotten.

Maar onder dit alles is ons toch deze troost overgebleven, dat de Heere zijn werk in 't leven houdt, en kent degenen die de zijnen zijn. Zien wij alleen aan, wat voor oogen is, zien wij alleen op Rome of op het liberalisme, in zijn verschillende trappen en vormen, dan zien wij niets dan duisternis. En zien wij op de vele hoofden en de vele zinnen, die het overblijfsel der Gereformeerde kerken verdeelen en verzwakken, ook dan zien we niets dan duisternis. Doch zien we op de belofte des Heeren, dan voelen we lijdzaamheid noodig te hebben om den wil van God te doen, ook in de geringste omstandigheden, als eene arme en van invloed ontbloote secte, dan schep-ten we moed uit de beloftenissen, die we zullen wegdragen, zoo wij volharden tot het einde.

Vele Christelijke mannen in onze dagen staren zich blind op Rome, en alleen uit afkeer van Rome haten ze hun eigen broeders, die de waarheid erkennen, welke er nog is in de Roomsche leer van het gezag, de belijdenis van den levenden God; die pogen het vaderland te verlossen van de valsche theorie, welke aan het liberale regeeringsstelsel ten grondslag ligt. Ook dit is ijdelheid en eene kwade zaak. Er is geen stelsel, dat scherper tegen Rome over staat dan het Gereformeerde. Maar wie noch het hart van het Gereformeerde noch de kern van het Roomsche stelsel vat en doorziet, blijft in het formeel hangen en strijdt met groote woorden, zoowel tegen Rome als tegen het Calvinisme. Dat zijn de Protestanten, die tegen hun eigen afkomst protesteeren, en door wier gezag en invloed

het liberalisme zedelijke steun verkrijgt, die Rome sterker maken door het te bestrijden met wapenen, die uit den mensch zijn. Mannen, die, in hun belijdenis en in hun kerkelijk ambt, vrij willen zijn boven mate, vrijer dan Gods Woord toelaat, en daarom dienstknechten van menschen moeten wezen, en toezien moeten, dat vreemden over hen heerschen, en gebod op gebod en regel op regel hun opleggen.

De herfstwind laat, op 't oogenblik dat ik dit schrijf, zich reeds geducht gelden. De toppen der boomen beginnen al zwart te worden en menig geel blad wordt in den hof en langs de wegen alweder voortgejaagd. Zoo gaat ook ons leven en heel de gedaante dezer wereld voorbij. Maar wij scheppen moed uit de zekerheid, dat we niet alleen in dit leven op Christus hopen de ziele.

Van harte

t. t.

GISPEN.

Buitenlandsche Kerken.

Over de herziening der Westminster'sche Geloofsbelijdenis in de Presbyteriaansche kerk der N. Am. Ver. Staten.

Den 15den Mei vergaderde de Algemeene Vergadering dezer kerken. Aangaande den afloop der herzienings-kwestie melden wij, wat Dr. Mathews, die er tegenwoordig was, daarvan mededeelt in het Augustus-nr. van het orgaan der Presb. Alliantie.

De Kommissie voor de »Wijzen tot herziening van de Konstitutie» der kerk bracht een rapport uit, dat, na verbeteringen, werd aangenomen; voorstellende de Presbyterië te verklaren, dat geene veranderingen in Kerkbestuur, Tucht of Liturgie zullen gemaakt worden dan met meerderheid der stemmen van de Presbyteries. En dat geene veranderingen zullen gemaakt worden in de Belijdenis, in den Grooten of den Kleinen Catechismus, dan met tweederde stemmen der Presbyteries, die de volgende Algem. Verg. daartoe hunne goedkeuring moeten geven. Dit gewichtige besluit werd eenparig aangenomen, en was van zeer veel dienst bij de discussie die volgde. De vergadering van 1889 had zich tot de Presbyteries gewend met de vraag, of zij de Belijdenis wenschten veranderd te hebben, en zoo ja, dan de veranderingen aan te geven, die zij begeerden. Van de 213 Presbyteries gaven 5 geen antwoord; 7 weigerden te stemmen; 68 waren tegen verandering; terwijl 134 eenige wijzigingen wilden, en 69 van deze het uitspraken, dat zij geene verandering wenschten, die de echtheid van de leer, in de Belijdenis des Geloofs vervat, zou kunnen schaden. Met het oog op deze antwoorden benoemde, na discussie, de vergadering eenparig eene Kommissie die de voorstellen der Presbyteries heeft te overwegen, en voor de Synode van 1891 zulke verandering in de Belijdenis te formuleeren en rapporteeren als zij gewenscht achten, maar welke veranderingen op geenerlei wijze de zuiverheid mag schaden van het Gereformeerde of Calvinistische leerstelsel in de Geloofsbelijdenis onderwezen.— Onder de formeel antwoorden der Presbyteries waren er, die een nieuwe Consensus-geloofsbelijdenis, d. i. voor alle Gereformeerde kerken, wenschten, waarop de Synode antwoordde: door een Kommissie te benoemen om de samenwerking te verzoeken van de Presbyteriaansche en Gereformeerde kerken teneinde een korte belijdenis samen te stellen, die de hoofdzakelijke artikelen der Westminster'sche Belijdenis bevat, om als gemeenschappelijke Belijdenis dier kerken gebruikt te worden, niet om de Belijdenis van elke bijzondere kerk te vervangen, maar om die voor den gemeenschappelijken arbeid der kerken vooral op Zendingengebied te gebruiken — en daarvan de volgende Algemeene Vergadering te rapporteeren.

Dit laatste is in den geest der Presb. Alliantie, gelijk men kan nagaan.

Over deze herzieningskwestie, in verband met een schrijven van Dr. J. N. Lindeboom in de Rooper en zekere adhezie van Dr. Kuypers in de Heraut, — lazen we in de Hope een artikel van Rev. H. E. Dosker. Ook ontvingen we hierover het bijvoegsel van »The Star» Pullman; Redakteur E. C. Oggle. Wij hebben thans geene gelegenheid, later komen we wellicht op het schrijven dier broeders in den vreemde terug. We willen daarom ook niets aan hun Christelijke ingenom-nheid met den uitslag, de blijdschap en dankzegging aan God, zelfs door die Algemeene Vergadering, en de betekenis van dat alles te kort doen. Wij willen ook niets zwarter inzien met het oog op de toekomst. Ook Rev. Dosker ontfemst zeker gevaar niet. Doch wij letten vooral op dit feit. De Kommissie »mag» — andere berichten spreken stellig en zeggen »zal» — aanstaande jaar wijzigingen voorstellen, »mag» zij ook geene wijziging voorstellen, vroegen wij ons af? Zal het mogelijk zijn al de 68 Presbyteries die voorgenerlei wijziging zijn, ook door een wijziging die de integriteit der Belijdenis niet schaadt — aangenomen eens dat dit kan — te bevredigen? De gegevens, die we op 't oogenblik hebben, zijn op dit punt niet duidelijke.

Den 19 September denkt men te Spiers den eersten steen te leggen van eene Monumentskerk der Protestatie tegen den Rijksdag van Spiers in 1529, en zijne besluiten tegen »de nieuwe leer» der Hervorming. De Algemeene Vergadering der Gustaaf-Adolfvereniging, te Mannheim zittende, zal daarvoor opzettelijk overkomen. Van den 1 Januari 1889 tot Mei 1890, waren 10,700 mark ingekomen. Om de nog ontbrekende 200000 mark op te brengen, wilde men zich tot alle Evangelische predikantsplaatsen wenden met verzoek om

10 mark bij te dragen. Voorts zou ten voordeele der zaak de deklamator Neander in Zuid-Duitsland het Lutherfeestspel van Herrig voordragen. — De z. g. »Sperrgelder« wet is in de zitting van den Pruisischen Landdag gevallen. De Ref. K. Z. schrijft: Het geschiedde tegen alle verwachting. De Paus had wel is waar het uitgesproken, dat het met die wet er door kon, maar de Ultramontanen gingen ook hier weder hun eigen weg. Zij blijven op hun stuk staan. De geheele verhouding tusschen den Staat en de Roomsche kerk moet weer teruggebracht worden in den toestand, ten tijde dat de Meiwetten nog niet uitgevaardigd waren. Zij zien wel in, dat, wanneer het kapitaal van 16 miljoen in handen der staatsregering blijft, deze ook steeds in staat is om druk op de Roomsche kerk uit te oefenen. Zoo is dus weder een nadere schrede tot herstel van den vrede verijdeld en de nadering van den kultuurstrijd duurt nog voort. —

In Cochem, district Coblenz, heeft de heer Ravené van Berlijn, lid der Hugenoten-familie, den burcht weder laten opbouwen, die door Lodewijk XIV verwoest was. Tevens heeft hij de burchtkapel laten herstellen en ze ten gebruike overgegeven aan de Evangelische gemeente van die plaats. Den 27 Mei is zij door den Generaal-Superintendent Dr. Baur ingewijd. Het is naar den oorspronkelijken stijl, Gothisch, herbouwd. Zij staat daar nu weder als een Evangelisch kerkgebouw. Weren echter crucifix en kandelaren er uit gebleven, dan zou het Evangelisch karakter wat meer uitgekomen zijn, — zegt de Ref. K. Z. —

In Elberfeld en Barmen hebben naar aanleiding der vergaderingen van het Heilsleger zulke rustverstoringen plaats gevonden, dat de politie in Barmen de bijeenkomsten verboden heeft. —

In Eisenach had den 5 Juni de Duitse Evangelische Kerken-konferentie plaats. Zij beoogt een hoewel lossen toch zekeren verenigingsband tusschen de Evangelische Landskerken van Duitsland en Oostenrijk. Er waren ditmaal alle Duitse Staten vertegenwoordigd, behalve Waldeck, Reuss-Oudere-linie, Schaumburg-Lippe, Lippe-Detmold en Lütbeck. Het eerst werd over de herzien wordende Bijbelvertaling gesproken. Dit werk zal weldra voltooid zijn. Op de volgende konferentie zullen voorstellen gedaan worden over de maatregelen, die betrekkelijk de invoering van den herziene tekst in kerken en scholen te nemen zijn. Voorts werd gesproken over de waarde der kerkviziates en deze werd zeer hoog gesteld. Ook werd de vraag opgeworpen, of een hoofverzameling van geschikte melodien vooral ten gebruike van feestelijke vergaderingen niet kon vastgesteld worden. Dit werd niet voor doelmatig verklaard. —

Stanley, hoewel niet bepaald zendeling, heeft toch ook in dezen diensten bewezen in het Evangelie-werk. Tot een Engelschen journalist heeft hij gezegd, dat hij ten behoeve van koning Mtesa het Evangelie van Lukas geschreven heeft. Hij deed dat slechts op een grove wijze, d. i. op groote bladeren die een halven duim dik waren. Hij vulde er een twintigtal bladen mede. Insgelijks schreef hij een schets van de Bijbelsche geschiedenis. Ongelukkig bestaat het echter niet meer. Bij een revolutie, na den dood van Mtesa, is dit geschrift onder andere stukken verbrand. —

Gelijk men weet is Noord Dakota een staat in N. Amerika, die pas gesticht is. De spoorweg ging daar de inwoners vooruit. Er aangekomen, vestigden dezen zich langs de spoorlijnen en stichtten om de stations kleine steden of gehuchten, omgeven door verspreid liggende boerderijen. In de meeste dier plaatsen kan er nog geen sprake zijn van kerken te bouwen. De Episkopaalsche kerk heeft in die strek echter reeds een bisschop geplaatst, en nu heeft deze een vernuftig middel uitgedacht om zijn reizend-leeraarsambt uit te oefenen. Bij de groote firma Pullman heeft hij een kerk-waggon besteld, die hem tot Kathedraal dienen zal. Er zullen plaatsen in zijn voor minstens tachtig personen, dorpvoeten, een altaar, een kansel, een orgel en al het materiaal, dat noodig is voor Anglikaanschen eeredienst. Aan het einde van den waggon zal er een sakristij zijn, die den bisschop tot slaapkamer en studeerkamer dient. De kosten er van zouden drieduizend dollars bedragen, die de bisschop door kollekten wilde bijeenbrengen. Eenige dagen te voren wordt de aankomst van de North Dakota Cathedral aangekondigd. Wanneer ze dan aangekomen is, wordt zij langs een zij-spoor gebracht ter plaatse, waar de bisschop zijn geheelen Episkopaalschen dienst kan uitvoeren. Den volgende dag rollen kathedraal en bisschop weer verder, langs vier groote spoorlijnen. Niet onjuist noemt men deze ambulante kerk *Rollende Kathedraal*. —

C. M.

De Gemeenteraad van Florence heeft onlangs toegestemd om voor Garibaldi een marmeren gedenksteen te plaatsen in de kerk van het H. Kruis, naast de tombe van Dante. De Roomschen noemen dit echter een ontheiliging der kerk. —

De ex-pater Hyacinthe heeft op zijn beurt ook over de bearbeiding en begunstiging der Joden gesproken, zeggende: »Wie zijn de Joden? Honderduizend brave, werkzame, grootdeels arme burgers, die in Frankrijk leven. Die kwestie is door de Fransche revolutie eenvoudig opgelost, welke gezegd heeft: »De Joden zijn burgers.« En die Joden, wij moeten hen erkennen, doen ons eer aan. — Dat is wat al te sterk! riep een toehoorder. — Het is maar al te waar! hernam Hyacinthe onder vele toejuichingen.

De meeste Duitse steden hadden 's Zondags-morgens twee bezorgingen van brieven. De tweede, die van 10 uren, is in het geheele rijk, en bij name te Straatsburg, opgeheven. Bovendien heeft de hoofd-administratie, die anders elke hervorming tegenstond, in beraad genomen, om voortaan op twee faktoren één des Zondags verlof te geven, en voorts zoo aan alle geëmployeerden bij den postdienst. Men zegt, dat deze laatste hervorming reeds in praktijk is gebracht. —

Alles is nog niet rooskleurig op het veld der Evangelische Zending in Afrika. Indien de Christenen in Europa aan zeer zwaren zondenvall zijn blootgesteld, daarginds zijn zij het aan nog zwaarderen. Laatsleden herfst moeten te Okrika, een dorp gelegen bij Bonny, aan de golf van Guinea, inboorlingen, die voor Christenen gehouden worden, op een enkelen dag gezamenlijk met hun Heidensche stamgenooten 120 krijgsgevangenen gekookt en opgegeten hebben. —

Het Heilsleger heeft den 15 Juli in het kristallen paleis te Londen zijn 25-jarig jubilee gevierd. Zoals te begrijpen is, heeft de heer Booth de opvoering zoo zorgvuldig en doeltreffend mogelijk doen zijn, met vaandels, kostumes, muziek van 4000 muzikanten, naar den trant van het Heilsleger wel te verstaan, en een menigte exercitiën. Op een gegeven oogenblik en slagen op groote kisten, die kanon-seinen moesten voorstellen, viel de heele menigte salutisten op de knieën, achterover bukkende, op den rug of op den buik, voor het persoonlijk gebed, stil voor zich of uitgekroten, deftig of zoo ruw mogelijk, al naar den geest zoals die in deze personen was, — of zooals zij zeggen — die zich van hen meester maakte. —

Een pastoor te Greifswald in Duitschland, de heer Bachstein, is onlangs tot het Protestantisme bekeerd, door het lezen van een paar blaadjes uit Luthers Kleinen Catechismus. —

De Paus heeft onlangs de rechtstitels ontvangen op een groote erfenis bestaande in de som van vijf miljoen francs en een paleis in de stad Parijs, ten dienste der Pauselijke nuntiatuur. De erflaterster is een Fransche dame, die elk jaar den winter te Rome ging doorbrengen, en daarvan in de maand Mei terugkwam. —

Onlangs is in Beieren de pastoor te Kronungen, J. Hartmann, veroordeeld tot drie jaar dwangarbeid en verlies zijner burgerrechten gedurende tien jaren, omdat hij een zijner biechtelingen, de weduwe Ebenhoeh, aangespoord had om een valschen eed af te leggen. De Beiersche bladen waren vol min vermakelijke stukjes over deze zaak, die in verband moet staan met de verovering eener erfenis ten gunste van de Jezuïeten. —

De Oostenrijksche minister van onderwijs heeft besloten, dat de arbeid van de commissie voor de statistiek, en bovenal die voor het onderwijs en de bevolking, zal opgedragen worden aan vrouwen en vooral aan aanstaande onderwijzeressen. De minister rekent veel op den geest van orde, waardoor zich de schoone sekse onderscheidt, en meent, dat het werk er zeer door verbeteren zal. —

Er is onlangs te Odessa een schip aangekomen, waarvan heel de manschap uit monniken bestaat. Dat schip draagt den naam van *Profeet Elia* en behoort tot het klooster van den Mont-Athos. Van den kapitein tot den lichtsten matroos zijn de scheepslieden monniken, die ook hun scheepsarbeid in monniken-kleeding verrichten. —

In Londen heeft men een vijftigjarig enveloppen-feest gevierd. Bij deze gelegenheid heeft de postadministratie 10000 enveloppen in omloop gebracht, met verschillende illustraties versierd. De een stelt een brievenbesteller voor van 1840, en dien van 1890; een andere een diligence met vier paarden, waarop men lezen kan: »De noordpost loopende 8 mijlen per uur.« Het prentje van den spoorreijn heeft dit opschrift: »De noordpost loopende 48 mijlen per uur.« —

Kardinaal Lavigerie roept tegen den 15en October aanstaande het vrije Anti-slavernijkongres te Parijs bijeen, dat hij ten vorigen jare niet in Lucerne heeft kunnen bijeenkrijgen. —

VEREENIGING VOOR GEREF.

SCHOOLONDERWIJS, RED. DS. T. BOS.

FILIPPUS, Redactie Ds. E. KROVELD.
Nieuwe leden.
Rotterdam.
J. Enderseel contrib. f 2,—
L. de Jonge » - 2,—
J. NEDERHOED,
Penningmeester.
Middelstum, 18 Aug. 1890.

Wat nu te doen?

Die vraag kwam onwillekeurig bij het Christenvolk boven, toen de nieuwe schoolwet er door was. Zij was een eerste overwinning op de heerschappij van de openbare-schoolwetmannen, die de bizonder scholen altijd genegeerd hadden, en den volke wilden doen gelooven, dat geen onderwijs degelijk, voldoende en waarlijk vrij was, dan het z. g. neutrale, doch werkelijk modern staatsonderwijs. Die eerste overwinning was nog geen eindbeslissing. Met het »dankbaar maar niet voldaan« op de lippen bleven er nog vragen en bezwaren genoeg over. Ja, sommigen die uitsluitend den blik op het einddoel gevestigd hadden, waren niet zeker of de nieuwe schoolwet met recht een overwinning genoemd kon worden, omdat het oude, beruchte schoolwetartikel er nog niet geheel vernietigd was. Toch moest algemeen erkend worden, dat de nieuwe schoolwet een toegeven van de zijde der oude liberalen was geweest, dat men voor een tiental jaren niet had kunnen of durven verwachten. Erkend moet worden, dat wij met de nieuwe wet op het lager onderwijs in een andere periode der schoolgeschiedenis zijn gekomen. En de vraag moest dus wel bovenkomen: wat nu te doen?

Met een eerste overwinning is een oorlog niet geëindigd, het leger niet geholpen. Als men maar niet vergeet dat, om tot een tweede overwinning te komen en eindelijk geheel de overhand te behouden, partij getrokken moet worden van de eerste overwinning. Eene verbeterde stelling moet ingenomen, nieuwe regelingen gemaakt en dan de strijd opnieuw aangebonden worden. Ongetwijfeld hebben eigenlijk de soldaten de overwinning bevochten, doch onder Gods zegen waren hun de leiders van groot nut, en om nu midden in den strijd, na een eerste overwinning de aanvoeders te miskennen, geen acht te geven op hunne raadgevingen voor de toekomst; omdat zij het niet ineens tot een volkomene overwinning brachten, hunne uitnemende diensten bij een eerste treffen door allerlei aanmerkingen en opmerkingen te verkleinen, en ieder soldaat en legerafdeeling te laten doen, wat recht is in zijne oogen, of nietsdoend op de behaalde lauweren te gaan rusten, — is on dankbaar en gevaarlijk tevens. Konden de vijanden het daarheen sturen, om dan straks, na zichzelf hersteld en beter georganiseerd te hebben, de twistende en verwarde overwinnaars weer terug te kunnen slaan, zij zouden het natuurlijk uit welbegrepen eigenbelang gaarne doen, doch de echte Nederlandsche Christenen zullen met hun »eendracht maakt macht« daar wel voor zorgen. Bedaard zet men zich liever neer, en de leidslieden en het volk vragen elkander: wat nu te doen?

Men zou eenvoudig op die vraag kunnen antwoorden: dat moeten de voorstanders van het Christelijk onderwijs zelf weten. Laten zij onderling biddend overleggen, en op hunne bijzondere en algemeene vergaderingen besluiten nemen. Wat hebben b. v. de leden van de 2de Kamer als zoodanig daarmee te maken? Niet van bovenaf worde er gehandeld, maar van onderen op. Dat is echt Christelijk en goed Gereformeerd ook.

Er is veel waars in zulk een antwoord. Doch omdat zij meteen een aanmerking bevat op den gang der zaken in de laatste weken, merken wij daartegen op, of niet in de Kamers voor het vrije onderwijs moest gestreden en ook gestreden is. Bij de verkiezingen toch tot afgevaardigden naar de Raadszalen besliste het Christenvolk voor den afgevaardigde die hunne belangen — ook de belangen van het vrije onderwijs — zou bepleiten. Dat is geschied, en zij hebben althans iets verkregen, na veel moeite en geduld. Was het nu niet recht, dat onze woordvoerders den buit overgaven in de handen der voorstanders van het Christelijk onderwijs, en tot de Besturen van de bekende Vereenigingen voor Chr. onderwijs kwamen met den wenk, bespreek eerst onderling en straks op uwe algemeene vergaderingen de vraag: en wat nu te doen?

T. Bos.

FILIPPUS

gratis traktant-verspreiding.

Sedert onze laatste opgave mochten wij het volgende ontvangen:

Postm. Middelburg 2 coup. à f 2,475 te zamen f 4,95
Door Ds. Kropveld van N. N. te W. - 6,43
Door Ds. L. G. Goris te Emmen - 3,44
Door Br. Koops van Mej. J. - 1,—
Van N. N. te Z. - 0,60
Van Mej. Bulens te Varsveld - 0,40
Door Mevr. Lindeboom van N. N. te Genderen - 25,—

Werden wij, waar Filippus den laatsten tijd vergeten scheen te zijn, door de belangrijke bijdrage uit Genderen zeer verblijd, ook voor de andere giften betuigen wij, zoowel als voor die uit G. onzen hartelijken dank. Neige de Heere verder vele harten tot milde ondersteuning.

Namens het Bestuur van »Filippus»,

H. HOORT Jz.,

Penningmr.

Kampen, 18 Aug. '90.

Den 7en Aug. heeft de Heer A. H. v. Dijk zijne betrekking, als Hoofd der Christelijke school, te Genemuiden aanvaard.

Benoemd tot hoofd der Chr. Ger. School te Lopik, de Heer C. J. Scheffers te 's Hertogenbosch, die deze benoeming heeft aangenomen.

Effatha.

Men denke om de Algem. Vergadering van Effatha. Zij zal D. V. gehouden worden op Dinsdag 9 Sept. in de kerk der Chr. Geref. Gem. op de Keizersgracht te Amsterdam, en aanvangen des middags ten 1 ure. Maandag avond 8 Sept. te 8 uur wordt aldaar een bidstond gehouden voor Effatha, waarin Prof. L. Lindeboom en schrijver dezes zullen voorgaan.

Wij hopen dat de afdelingen en corporaties van Effatha hunne voorstellen voor de Agenda reeds aan den Secretaris, Ds. J. Vonk van Maassluis, die ze in de bladen opvroeg, zullen hebben toegezonden. Niet om hem te verbeteren, maar om op zijne oproeping te wijzen en er aan te herinneren, worden deze regels geschreven. Onze afdelingen en corporaties zullen toch wel niet verzuimen om ons hunne afgevaardigden te zenden. Mogen er veel correspondenten onder hen zijn. Men kan op denzelfden dag uit schier alle oorden van ons land gemakkelijk tegen 1 uur te Amsterdam komen.

Ook leden en begunstigers van Effatha, al zijn ze geen afgevaardigden, worden gaarne tot de Alg. Verg. toegelaten.

Daar den volgende dag de Centr. Past. Conferentie eveneens te Amsterdam gehouden wordt, kunnen velen twee vliegen in éénen slag slaan.

Brengte de Heere de broeders in zijne gunst samen en zegene Hij de beraadslagingen over den zeer gewichtigen arbeid, waartoe Effatha zich heeft aangegeerd.

H. BEUKER, Voorz.

Leiden, 19 Aug. '90.

»De Romance der Inwendige Zending.«

Onder dezen titel geeft de redactie van het Maandschrift der Schotsche Vereen. Presb. kerk, in het Augustus-nummer, een aankondiging van een boek, geschreven door Rev. J. Wells over den Zendingarbeid onder de stadsarmen, waarin zulke toestanden van zonde en ellende voorkomen, dat men het boek wel een roman kan noemen. »Redders en geredden« is de titel. Uit dit boek als uit al dergelijke blijkt, hoe noodzakelijk het is onder de »Christelijke« heidenen en wilden het Evangelie te brengen. En hoewel wij niet zóó veel ongerechtigheid in ons land te bestrijden hebben, nochtans mag gevraagd worden: de hollen der zonde in onze grootste steden genoeg bezocht en gekend? De Middernacht-Zending is er alvast één antwoord op. Wij brengen daarom ter kennisneming dat artikel bijna geheel in onze taal over.

De levensbeschrijving van den heer Patton door hemzelf heeft de zaak der Buitenlandsche Zending een kenmerkenden dienst bewezen. Opnieuw werd het hart der gemeenten daardoor aangeraakt, dat te voren getild had bij de verhalen van de Zendingelingen Williams, Moffat en Livingstone. Laat ons erbij voegen Stanley in onze dagen. Het heeft de oogen geopend van niet weinigen voor een feit, dat de eeuw der romances nog niet voorbij is, maar dat er op het Zendingenveld werkelijk levens zijn, zoo heldhaftig en gebeurtenissen zoo romantisch, als zij in de bladzijden der verbeelding gevonden worden. Indien het boek »Redders en geredden« even algemeen gelezen wordt als het verdient, dan zal dit gelijken dienst bewijzen aan de zaak der Inlandsche Zending. De schrijver is er eveneens in geslaagd om de verbeelding zijner lezers te treffen; niet door zekere vinding van letterkundige kunst, maar door een eenvoudig, waar verhaal van 't geen hij gezien heeft, en van hetgeen hij en zijn medgezellen met hem hebben gedaan in de stegen van Glasgow.

Het zal wel iets nieuws zijn, ook voor menigen in deze groote stad zelf, dat er zulke toneelen plaats hebben, vlak voor hun deur, als in dat boek beschreven worden. De buurt, die hij koos als het model van het heidenschen Glasgow is nu weggevaagd door den spoorwegbouw; maar er zijn er helaas nog zoovele die blijven, en die in andere wijken der stad zijn versprongen, sedert de verbeterings-kommissie haar invallen in de stegen deed.

Die buurt was even ver af van zindelijkheid als van godsdienstigheid. De trappen waren glibberig van het vuil, zoodat men de voeten er maar slecht kon op neerzetten en blijven staan. De honden der bewoners zagen er kwaadaardig uit. De kinderen waren weinig in aantal, sommige van hen zoo krombeinig als ganzen, en wellicht waren zij allesbehalve welkom voor hunne ouders. De eerste maal, dat schrijver de vijftien woningen in dat gebouw bezocht, hoorde hij een vrouw tot een andere zeggen: hoe durft die man zonder permissie op onze trappen komen!... Van deze vijftien families erkenden maar drie hun brood »door eerlijken arbeid« te verdienen. Twee van deze brave mannen waren schoorsteenvegers, die, zoals de buren zeiden, aldus als spionnen konden handelen, en zonder kwaad vermoeden te wekken, konden uitzien. Zij gebruikten hunne roetzakken en vegers alleen om hunne kleederen zwart te maken, hun wezenlijk beroep te verbergen, en het publiek stof in de oogen te strooien. De aangezichten der meesten waren vol likteekenen en soms nog met blauwe plekken van pas ontvangen slagen... De vrouwen vochten dikwijls met elkander als wilde katten. Met vurige oogen en loshangende haren geleken zij op afdelingen van de oude furien... Hij bezocht deze buurt omtrent eenmaal in

de drie maanden. Na een groote zwelgpartij geleeke het er op de gezelschappen uit Dante's Hal. De geregelde bezoekerbroeder van die wijk zeide —: dat hij vroeger het nooit mogelijk geacht had voor mannen of vrouwen, om er zoo duivelachtig uit te zien. De meesten hunner sloepen of dommelden het grootste deel van den dag, terwijl zij 's avonds langzaam opleefden als verstijfde adders, en vaardig werden voor alle booze trekken... Hunne werkelijke honden en katten hadden een glauiperigen, wolfachtigen blik over zich, en leefden maar half zoo lang als gewoonlijk; en als de groote plukpartijen begonnen, verlieten deze dieren het huis van walging en schrik. Het redeloze schepsel worstelde daar in de smart met den gevallen mensch.

Dan wordt men naar andere hollen geleid, waar geen roetzakken en vegers gebruikt worden om het ware karakter der bewoners te bedekken, maar dat bekende dievenhollen zijn. Inderdaad zijn daar scholen, waar de jonge dieven geoeftend worden, die er trotsch op zijn den bezoeker hun vernuft te toonen, door hem zijn eigen zakdoek ter hand te stellen, die onder het gesprek uit zijn zak genomen is. Zelfs in deze krotten vindt men verschil in karakter. »Tommy, de adisistent-professor«, hoewel Roomsch, kende den Bijbel goed; hij had in de gevangenis erin gestudeerd. Hij bekende zijn ellende en zijn ontevredenheid met zichzelf maar bepleitte het, dat hij thans zichzelf niet kon helpen. Daarentegen was Vrijdag, zoals »de hoofdprofessor« door zijn kweekelingen genoemd werd, een man van woester aard. »De maatschappij heeft mij onrecht aangedaan, zeide hij woedend, en ik doe niets dan mij wreken op die maatschappij. Dat is toch waarlijk braaf genoeg.« Als antwoord op een ernstige vermaning, gilde hij uit: »Neen, woudt ge een kerel zijn witte velen laten zien en van zijn kameraden laten wegsluipen? Nooit. Vrijdag zal nooit toegeven; — spelen tot het laatste toe; dat is Vrijdags manier.« Zelfs de dood verschrikte hem niet. Hij vertelde met bewondering het sterven van een ouden dief, wiens naam een familienaam onder hen scheen te zijn, en die op zijn doodbed den draak stak met »den pastoor«, die met hem wilde bidden.

In zulke hollen kraakt de tafel dikwijls onder de ruwste overdadigheid. Daar heerscht een bijzonder soort van gemaakt, onnatuurlijk gelach, alsof zij wenschen zich zelven diets te maken, dat zij het doodsgeraamte niet zien, dat bij hun feestmaal vooraan zit. Het herinnert iemand aan den lachlust die opgewekt wordt door zekere lachverwekkenden damp. Zij boxen met elkander als hoornvee op de markt.

Zonderling genoeg vindt de bezoeker dikwijls onder hetzelfde, dak dat zulke tooneelen dekt, nijvere, oprechte en waarlijk welopgevoede lieden; voornamelijk vrouwen, wier zolderkamertjes voorbeelden zijn van netheid en nederig gerief. Men vindt in elke Zendingswijk twee of drie derzullen, zeggen de bezoekerbroeders; want wanneer de ziel gereinigd is, werkt deze reiniging van binnen naar buiten, en trachten zij een gelijksoortige omgeving om zich heen te scheppen.

Ook zijn zelfs de overgegevenste wijken niet gesloten voor Christelijke invloed. De hervooren aangehaalde woorden der vrouw, omtrent het de trap durven opgaan zonder permissie, waren slechts een ijdele pocherij, waarmede zij alleen wilde toonen, dat zij zelf beschaamd was over hare schaamteloosheid. Zelfs in de slechtste buurten is de bezoeker een bevoorrecht persoon, en kan hij volkomen veilig komen en gaan. Hij bevindt zelfs den laagste niet beneden de macht van menschelijke sympathie en Goddelijke genade. Sommigen, als Vrijdag, wederstaan werkelijk elken goeden invloed. Wij kunnen, zoo gezegd, de menschen niet het vermogen ontzeggen, om ten uiterste toe te blijven verwerpen. Onder andere personen, vooral onder de vrouwen, is er vatbaarheid voor indrukken, die zelden duurzaam blijken. Enkele vriendelijke woorden openen weldra de vloedsluizen van aandoening en wroeging... Bij deze Belials dochters komen de tranen echter dikwijls uit glanslooze, verdierlijkte oogen, die nauw bewijzen, dat er van binnen een ziel in is... Zij hebben dikwijls berouw, en weldra berouwen zij haar berouw bij de eerste verzoeking.

Niettegenstaande dat alles, is er een groote deur en veel invloed tot de diepst gezonkenen der steden. Het eerste hoofdstuk van het boek heet »het Roode Testament«, en verhaalt van een jongen Engelschman, een ijzer- en staalslijper, die een groote dronkaard en speler was, en een allerwildste wechtersbaas, zoowel met voeten als handen; wiens vrouw en kinderen de teekenen van zijn gewelddadigheid droegen, en die in het eerst met vloeken en dreigementen elke poging wreekte, die men deed om zijn geweten te treffen. Ten laatste werd deze woestaard gewonnen door den invloed van een dame-bezoekerster en door den dood van zijn kindje. Hij werd en bleef gedurende 25 jaren een achtingswaardig werkmans, een aanhoudende lezer van het »Roode Testament«, het geschenk van de dame-bezoekerster, en een onvermoeide arbeider aan de terugbrenging van de wildste dronkaards.

Een ander hoofdstuk, getiteld »de Ouderling«, vertelt van iemand, die in de eerste jaren van den zendingen-arbeid in Glasgow den schrijver dikwijls op straat ontmoette, een zonderlingen blik op hem werpende en bevreesd zijnde om hem in den weg te loopen. Hij was dikwijls dronken, altijd in voden gekleed, en zijn rok dicht onder de kin dicht gespeld, — bewijs dat hij geen linnen aan had, — terwijl zijn gelaat, met dikke baard, ongeschoren was. Dezen zelden man vond hij eenige jaren daarna als een eervwaardigen ouderling ter Synode zitten. Hij was een ootmoedig, ernstig,

zichzelf wantrouwend man, die nooit vergat uit welk een hol graf hij was opgegraven, en in zijn ijverende dankbaarheid arbeide om anderen eruit te redden.

Toch moet men zich wachten voor de meening, alsof al de bekeerlingen bij de Inlandsche Zending even bevredigend waren. Een medebroeder zeide eens van het grootste deel dergenen, die hij bekeerd had: »het is een ontzaglijk werk; het houdt dat verrot is, wil geen spijkers meer houden.» Van een die tot den leeraar kwam als iemand die gemoedsvragen voor zichzelf te doen had, en bloode aan zijn konsistoriedeur kwam aankloppen, wordt verhaald hoe hij armelijk gekleed en versleten er uitzag met tranende en bloederige oogen, en een mager verwrongen gelaat. Doch ook na zijne bekeering scheen hij voortaan te blijven in de droefte van de geslachten naar 't leven. Lichamelijk was hij een wrak; zijn brein en lichaam verkankerd door alcohol. Hij was in elken zin des woords een brandhout uit het vuur gekrukt. Schoon bekeerd, bleef hij droefv. verschrompeld en versleten. Zijne overige jaren werden doorgebracht in de schaduw van zijn geruïneerd leven.

Van een ander »een bekeerden inbreker,» wordt gezegd. Het ging tamelijk wel met hem. Het behoeft echter niet te verwonderen, dat nu de diepe wonden geheeld waren, de likteekens ook aan zijn ziel bleven. De afkomst-merken van jeugdige losbandigheid zijn niet zoo gemakkelijk uitgewischt als de eigendomsmerken op gestolen zilvergoed. Hij was licht geraakt, schielijk in zijn manieren, en had te strijden met oorspronkelijke en aangewende onvastheid. Als een algemeene regel geldt, dat de meest geruchtmakende en befamde gevallen op den langen duur de meeste zorg opleveren. De ondervinding leert de gevaren van het schilderachtige en het onzekere van voorbarige publiciteit.

Sterke drank is niet alleen in negen gevallen van de tien de voornaamste oorzaak geweest in den ondergang van degenen met wie de invendige zending heeft te doen, maar deze blijft ook de voornaamste hinderpaal voor hun geheele herstelling. Niet zonder gramstorigen humor worden de vonden verteld, waartoe het volk in de stegen komt om zich drank te verschaffen. Eens werd de heer Wells geroepen om te komen bidden, en voornamelijk om zijn naam te zetten bovenaan een lijst voor de begrafenissen eener vrouw, die als doode afgelegd daar neêrslag, bedekt met een wit laken, maar — die heel spoedig weer in 't leven gebracht was, op de verlevendigende aanraking van een politie-dienaar!

Voorts verhaalt hij met vuur van iemand, een armen kerel die steeds worstelde om recht te doen, maar wiens worsteling in zelfmoord eindigde; hij had een whisky- of jeneverkroeg onder zich, een jeneverkroeg vlak over zijn raam, en een jeneverkroeg overal en rond hem.

Het Zendingen-district, dat 1335 families bevatte, had ook 42 taperingen met vergunning. Een der invloeden die medewerkte om den weg tot bekeering van den voornoemden eigenaar van het Roode Testament te bewerken was dit geval. Eens zag hij aan de deur van de tapperij, die hij gewoonlijk bezocht, een gezadeld paard en de kastelijn gered om een rijtoertje te maken. Nu, zei hij toen tot zichzelf, ik ben toch de grootste gek ter wereld. Hier sta ik, die hard werk in schamele kleeren, en jij bent een fijne mijnheer met een steigend rijkdom voor uw deur, en nu geef ik mijn geld om die grootheid van je op te houden. Van dezen dag af krijgt gij geen oortje meer van me.

Evenals alle arbeiders op dit veld heeft de schrijver de grootste verwachting van de kinderen. Welke prachtige menselijke stof — zegt hij — welke rijke mogelijkheden leveren onze kinderen op voor Christus' kerk! . . . Sommige deze ontferde stiefkinderen der fortuin zijn de lievelingen der natuur. De stoere worsteling om het levensbestaan, indien zij die overleven, maakt hen tot jonge Spartanen, krachtiger en hulprijker, dan kinderen die meer vermogens hebben, gewoonlijk zijn. Hun dagelijkse worsteling vermeerdert al hun geestkracht; evenals, gelijk de natuurkundigen ons zeggen, de hersens van een wilde eend tweemaal zoo groot zijn als die van een tamma . . . Sommigen hunner hebben een opmerkingwaardige vlugheid in uitdrukking, en een groot fonds edelmoedige dankbaarheid, die dikwijls helder in hunne schoone oogen uitstraalt . . . Indien eenige kerk kinderloos is, dan heeft zij het alleen zichzelf te wijten, daar de arme kinderen voor haar deur een opmerkelijk verwijt en antwoord hierop zijn.

Zoo verhaalt de schrijver van een »Katie» een aardig meisje van zeven à acht jaar, hoewel oud van zorg en vrees. Zij was een geregeld bezoeker van de Zondagschool, schoon zij, na een les ontvangen te hebben over de liefde van Jezus, telkens naar huis moest en van haar moeder les kreeg in het zakkenrollen. — Een ander, een straatarme tabakjongen, werd een goeder Schotsch dorpspredikant, van wien getuigd werd: hij bracht nieuw leven in ons kerspel. Niemand onzer heeft ooit zulke Zondagscholen of bidfondsen gezien.

Van »de Redders» zelf spreekt dit verslag niet. Doch wijst op degenen, die zich in het eerst niet durden wagen aan den arbeid uit vrees voor onbekwaamheid om geestelijken arbeid te verrichten, maar bijeenkomsten zochten te beginnen, en trapsgewijze kloeker werden in het spreken, en wel met veel vrucht voor de geestelijk en maatschappelijk lammen en kreupelen, die aan de poort van hun tempel lagen.

Ingezonden.

Waarde broeder Post te Delft!

Met U ben ik van oordeel, dat het woord slapen aan het eind van vers 30 van 1 Kor. 11 door ontslapen moet worden ver-

klaard, zoodat de Apostel eigenlijk zegt: Omdat gij zoo onwaardig eet en drinkt, daarom zijn dan ook onder u vele ziekten en krankheden en velen (niet weinigen) zijn ontslapen. Die zwakten en krankheden en sterfgevallen zijn oordeelen en straffen, die God u om uw verkeerd gedrag doet overkomen.

In Hasebroeks »het N. T. als gids voor het Christelijke leven» las ik de volgende schoone woorden als toelichting op 1 Kor. 11 : 30.

»Die onderscheidene kastijdingen, waarvan de Apostel spreekt, zijn de openbare tennitvoerlegging van het verborgen oordeel, dat God over de onwaardige Avondmaalsvieringen uitspreekt. Niets is vreeslijker, dan die rust en die voorspoed, die de zondaars genieten, nadat zij zich een oordeel hebben geleden. Het is niet zonder grond, dat men aan de heiligschennende en onwaardige Avondmaalsvieringen de rampen toeschrijft, die vallen op personen, op families, op gemeenten, op provinciën en koninkrijken. Wee hun, die er toe bijdragen door hunne onkunde of hun slecht gedrag, en die zondaars aanmoedigen om aan de heilige tafel te gaan, welke het hart en het lichaam nog bedekt hebben met het bloed van hunne misdaden, of die slaven zijn van hunne zonden en in hun hart zondige hebbelijkenheden aan de hand houden.»

't Is echter niet mijn doel u een antwoord te geven op de vraag »of gij dwaalt met Paulus woorden letterlijk op te vatten;» — om met U een antwoord van bevoegde zijde te verzoeken, schrijf ik.

Maar ook heeft mijn schrijven ten doel U dank te zeggen, dat Ge in de »Stemmen uit de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland» eens wijst op

het slapen in de kerk.

Het is mij dikwijls een raadsel, dat menschen die voor Christenen willen doorgaan, Zondag aan Zondag niet eene zitmaatschap slaan in de kerk innemen. Er zijn er — en daaronder, die ook in Gods huis anderen tot voorbeeld behooren te zijn — die zich feitelijk tot slapen in de kerk te zetten! De voor slapers meest gemakkelijke hording nemen zij reeds in, nadat zij nog maar enkele minuten in de kerk zijn, en tot ergernis van velen, zeker niet het minst van een predikant, — zitten zij gedurende de geheele godsdienst-oefening in dommelende toestand. Waarom toch gaan zulke lieden niet van hunne zitplaatsen opstaan? Zóo slaperig zullen zij toch wel niet zijn, dat zij gevaar lopen in den slaap om te vallen? Of waarom maken zij niet hen, die geregeld naast hen zitten, geene afspraak, dat men elkan- der door gedurig porren wakker zal houden?

Ik ken een predikant ten platte lande, die, door een zeer praktischen weg te volgen, hoogst zelden een slaper onder zijne hoorders telt. Slaapt er iemand onder zijn gehoor, dan zwijgt domineé een oogenblikje en zegt: »N. N. l. was zoo vriendelijk en maak uw slapenden binneman even wakker!»

Onverantwoordelijk voor God en menschen is het, dat men onder de verkondiging van de blijde boodschap der genade zich tot slapen zet en ik kan mij niet voorstellen, dat zij, die in de kerk geregeld hun »dutfje» doen, ooit iets van de waarheid Gods in hunne ziel gevoelen. Slapers in de kerk! buigt uwe knieën voor God, eer gij naar Zijn huis gaat en smeekt Hem, dat Hij u voor het slapen in de kerk beware!

Diene ons schrijven, Br. Post! tot het ontwaken van velen!

Heilbiddend,

U. 2—8—'90. t.t. G. R.

Boekaankondiging.

Onze Eeredienst. Opmerkingen over het liturgische element in den Gereformeerden cultus, door Dr. J. H. Gunning J.H. predikant te Gouda Groningen, Wolters, 169 bladz. Prijs f 1.90.

Op de Predikanten-vergadering te Utrecht 30 April j.l. werd door Dr. Gunning een referaat gehouden over »de betekenis van het liturgische element in den eeredienst bij de Gereformeerden.» Aan het verlan- gen om zijne daar uitgesprokene meening, die naar het schijnt nogal weerspraak vond, in een geschrift breder te ontvouwen, heeft de hooggeachte schrijver voldaan. En wij mogen er hem dankbaar voor zijn.

De orde van dit werk is zeer eenvoudig. Eerst worden eenige opmerkingen gewijd aan de Kerk in het algemeen en aan de Gereformeerde kerk in het bijzonder. Daarna wordt dan een kort en zakelijk over- zicht toegevoegd van de verschillende Geref. Kerken over de gansche aarde. De schrijver beveelt in de voorrede voor op- en aan mer- kingen zich aan. Moge een enkele ons hier dan veroorloofd zijn. Het onderscheid, dat op bladz. 5 tusschen Luth. en Geref. kerk wordt gegeven en op bladz. 83 nog eens in bijna dezelfde woorden terugkeert, komt mij onvolledig en ook minder juist voor. Dat de blik der Gereformeerden altoos op de toekomst, op den hemel, is ge- richt, is eene bewering, die alleen reeds met het oog op hun energie, om heel het aardse leven in zijne volle lengte en breedte Gode te wijden, moeilijk is vol te houden. Een paar citaten uit Doops- en Avondmaalstormulier bewijzen hier natu- rlijk niets voor. Citaten met dergelijken inhoud zijn bij de Lutherschen evengood te vinden.

Na deze inleiding bespreekt Dr. G. de betekenis van het liturgisch element in den eeredienst onzer Geref. kerk, blad 14 v. Daarbij verdedigt hij terecht de noodzakelijkheid van eene vaste liturgie, bl. 23 v. maar bespreekt haar eischen slechts zeer kort, dat zij n. l. geestelijk en kerke- lijk moet zijn, bl. 35. Dat dit wat al te sober uitgevallen is, schijnt Dr. G. later

zelf gevoeld te hebben. Hij komt er al- thans bladz. 163 op terug. Maar ook dan krijgen we geene uiteenzetting van de be- ginselen, die den Geref. cultus moeten be- heerschen. Trouwens de schrijver heeft zich dit ook niet voorgesteld; hij wilde ons geen theorie van den cultus geven (voorrede). Het was hem om de practijk te doen. Opmerkingen over den cultus heeft hij zelf zijn werk genoemd.

Dr. G. gaat nu de verschillende deelen van de Geref. godsdienst-oefeningen na, en laat daarbij weinig onbesproken. En hier ontvangen wij van hem een schat van schoone en juiste opmerkingen. De schrij- ver zegt het niet alleen maar hij toont het, dat hij levendig het onvoldoende onzer kerkelijke samenkomsten gevoelt. Door brief of gesprek heeft zij zich van de litur- gische gebruiken in andere Geref. kerken op de hoogte gesteld; en telkens deelt hij dienaangaande ons bijzonderheden en merk- waardigheden mede. Het gaat niet aan, om aanhalingen uit dit werk te doen. Maar wij rader het werk aan iederen leeraar, en ook aan ontwikkelde leden zeer ter lezing aan. Men zal het niet onbevredigd uit de handen leggen. Voor 't eerst of bij vernieuwing wordt onze aandacht ge- vestigd op tal van misbruiken en gebreken, die jaar in jaar uit in onze openbare gods- dienst-oefeningen blijven bestaan. Een goede stijl, een warme toon en een heldere druk verhoogen de waarde van het werk. Bove- nenal deed ons goed waardeering, die we overal aantreffen, ook zelfs jegens de »Do- leerende broeders» en jegens Dr. Kuyper. Dit is van te meer betekenis, daar de schrijver zijn werk opdraagt aan zijne me- dedienaren in de »Vaderlandsche kerk» en aan deze vooral zijn aandacht wijdt (bl. 14.) Dr. G. zegt het en past het toe ook: de Geref. Kerk en Theologie is van alle Kerken en Theologien de ruimste en vrijste. En dat is volkomen naar waarheid.

Nu is het zeker gemakkelijker, den cul- tus te criticeeren dan te verbeteren. Ieder gevoelt schier de leemten en gebreken. Maar de groote vraag is, hoe er verande- ring in te brengen. Het kan betwijfeld worden, of bijv. het openstellen der bede- huizen in de week, het vernieuwvuldigen der godsdienst-oefeningen, het veran- deren en vermeerderen der formulieren enz., gelijk Dr. G. voorstelt, veel baten zou.

Veel meer waard dan deze nieuwe voor- slagen zijn mij dan ook de vele treffende opmerkingen, die door heel het werk heen niet zoozeer bedoelen iets nieuws in te voe- ren, als wel het bestaande van de aankie- vende misbruiken en gebreken te zuiveren. Het komt er m. i. vooral op aan, om bij de Theol. studenten en bij de predi- kanten en door hen bij de opzieners en leden der gemeente eenigen goeden smaak, een zeker decorum, wat echte beschaving aan te kweeken. Wij zouden dan al veel gewonnen hebben! En daaraan zij dit werk van Dr. Gunning bij velen in en buiten de Ned. Herv. kerk dienstbaar.

H. BAYNICK.

Militair Tehuis te 's Bosch.
Ontangen in hartelijken dank:
Door M. J. T. Voogdt van de Chr.
Jong. Ver. Spr. 23 : 23a te Mid-
delburg f 1,
Dat vele Vereenigen, als deze, ons
Tehuis mogen gedanken!
Namens het Bestuur,
J. VAN DER LINDEN.
's Bosch, 18 Aug. '90.

In hartelijken dank ontvangen voor het
Milit. Tehuis te Kampen:
Verzamelend door H. J. Bruggink f 0,56
Van H. v. d. V. te W. > 1,-
Verzamelend door H. J. B. > 0,58
Door L. L. van R. te G. > 0,35
Door H. H. van G. B. te Z. > 1,-
H. SCHELTENS,
Penningmeester.

ADVERTENTIE.

Geboren:
FRANS MICHEL,
Zoon van
GERRIT PENNING
en MARIA PENNING
geb. PISTORIUS.
Heidelberg (Transvaal),
10 Juli 1890.
Familie en vrienden gelieven deze als
eenige en bijzondere kennisgeving aan
te nemen.

Door Gods goedheid voorspoedig
bevallen van een welgeschapen ZOON,
A. EERKES, geliefde Echtgenoot van
P. A. VEENHUIZEN,
v. d. M.
LANGESLAG,
7 Aug. 1890.
(Te laat ontvangen voor 't vorige nr.)

Heden verblijdde de Heere ons door
de zeer voorspoedige geboorte van een
welgeschapen ZOON.
F. C. VAN DORP, v. d. M.
H. VAN DORP—
COUMOT.
LAAR, Graafschap Bentheim,
19 Augustus 1890.

Hartelijk DANK aan alle vrien-
den en kennissen, die bij de geboorte
van onzen ZOON blij gegeven hebben
van hunne vriendschap en belangstel-
ling.
P. DWARSHUIS Hzn.
M. DWARSHUIS—
DE RUIJTER.
ROTTERDAM,
20 Aug. 1890.

Heden morgen omstreeks 5
uur sneed de Heere den levens-
drand af van

JANNETJE BIJLSMA,

lid onzer Jongedochters-vee-
niging, in den ouderdom van
bijna 17 jaren.

Haar lijden was lang, haar
geduld groot, haar heengaan
kalm. Begeerde zij nog eeni-
gen tijd in ons midden te zijn,
zij mocht ook vragen om eens-
willend met God te wezen en
vernieuwd te worden door zij-
nen Geest. Moge haar heen-
gaan ons opwekken den Heere
te zoeken in de jeugd.

Namens de Jonged.-Vereen.

Dorcas,
MARIA BAKKER, Præs.
GEERTJE ENNEMA, Secr.
SEXTERUM,
14 Aug. '90.

Heden overleed zacht en
kalm ons geliefde jongste zoon-
tje

JAN,

veertien maanden oud.
K. SIKKEMA.
E. SIKKEMA—
AUKEMA
HOOGETRAAN, gem. LEEK,
15 Augustus 1890.

Heden overleed tot mijne diepe
droefheid mijne geliefde Echt-
genoot en der kinderen zorg-
dragende Moeder

Maria Kruijf,

in den ouderdom van 66 jaren.
De laatste woorden die wij
nog van haar vernamen waren
deze: Het leven is mij Christus
en het sterven mij gewin. Het
vaste bewustzijn te mogen heb-
ben dat dit werkelijk zoo is,
troost ons in onze droefheid.

Namens kinderen en behuwd-

kinderen,

J. VAN DRONGELN.

ALBLASSERDAM.

18 Augustus 1890.

P.S. Vrienden en Bekenden ge-
lieven deze algemeene tevens als
bizondere kennisgeving aan te
nemen.

Hoofdonderwijzer.

Aan de Chr. Geref. School te B'dum
wordt een

HOOFDONDERWIJZER

gevraagd, die in het bezit is van ac-
ten voor 't Fransch en Duitsch.
Inkomen nader te bepalen.
Men gelieve zich vóór 1 September
te adresseren aan

Des. T. BOS.
of J. RITSEMA,
Secretaris.

„VELDWIJK.”

Worden gevraagd HUISVA-
DERS en MOEDERS zonder
kinderen.

En VERPLEGERS en VER-
PLEEGSTERS, niet ouder dan
45 jaren.

Zij die voor deze betrekkingen in
aanmerking begeeren te komen worden
uitgenoodigd, hiervan bericht te zen-
den, niterlijk voor 20 September
a. s. aan den ondergeteekende, bij wien
inlichtingen te bekomen zijn. Goede
getuigen van Kerkeraad of bekende
Christelijke vrienden, zoodmede een at-
test van een geneeskundige worden
vereischt.

De Secretaris,
M. J. CHEVALIER.
ERMELO.

In eene florissante plaats, Prov. Groningen,
gelui gelegenheid om, tegen billijke vergoeding, opgeleid te worden in een

MANUFACTUUR- EN BEDDEZAAK.

Brieven franco aan de firma G. J. REITS, Boekhandel te Groningen.

Bij den Uitgever BULENS te Winterswijk is verschenen:

De tweede, herziene en veel vermeerde druk van

NAAR AMERIKA?

SCHETSEN UIT DE PORTEFEUILLE OP REIS NAAR EN DOOR

DE NIEUWE WERELD,

door C. DE SMIT.

PRIJS 50 Cent.

Alom in den Boekhandel te bekomen, alsmede tegen inzending van 10 blauwe
postzegels bij den Uitgever.

SNELPERSDRUK VAN G. PH. ZALSMAN TE KAMPEN.

HEERENKLEEMAKERIJ,

A. SMIT Jzoon,

b/d waag Wolvega,

beveelt zich aan tot de levering van alle
soorten HEERENPAKKEN,
demi-saisons, pantalons, soliede
en nette bediening.

Nette en soliede pakken voor slechts
15 en 17 gld..

ATTEST!

Ondergeteekenden van tijd tot tijd
goederen (kleedingstukken) betreffende
van A. SMIT Jz., Heerenkleem-
makerij te Wolvega, b/d Waag, verklar-
en gaarne steeds een soliede be-
diening te hebben ondervonden en
bevelen mitsdien zijne zaak met ver-
trouwen in de gunst en recomandatie
van het publiek aan.

Was geteekend

C. PRINS, Phoenixweg te Haarlem.

A. T. BOOGMAN te den Haag.

J. VAN GOOR, Pred. te Harlingen.

JOH. VAN DEN BERG te Oud

Beijerland.

G. DE ROOS te den Haag Her-

derslaan.

G. VAN URK, Oud Apotheker te

Amsterdam.

Bij ZALSMAN te Kampen is ver-
schenen:

CALVIJNS INSTITUTIE

OF

ONDERWIJZING IN DEN CHRIST.

GODSDIENST.

AN. 7.

Dit steeds belangrijke werk zal in de
tegenwoordige spelling worden uitge-
geven, in 20 afl. van 64 bladz., voor
25 ct. per afl.

Wat meer dan 20 afl. verschijnt wordt
gratis geleverd, zoodat deze

VOLKSUITGAVE,

compleet in 3 deelen, niet meer dan
f 5.00 zal kosten.

Passende banden zullen bij de ver-
schijning van elk deel geleverd worden
à 50 ct.

Zij, die Inteekenaren op dit werk
willeu verzamelen, gelieven naar de
voorwaarden te informeren bij den
Uitgever.

P. S. Deze goedkoopste uitgave is eene herziene
van die van 1865—1868, dus geen concurreerende.

FILIPPUS

Chr. Scheurkalender met premie
1891.

Deze zoo gunstig bekende Scheurka-
lender zal als vorige jaren verschijnen
in twee soorten: de beste met **prach-
tig geglaasd schild**, op best pa-
pier en gedrukt in rand, met premie,
bestaande uit twee Leervreden, geschre-
ven één door Ds. E. KROVELD en één
door Ds. A. LITTOOIJ, voor den prijs
van f 0.90, zonder premie f 0.75.

De andere heeft denzelfden inhoud;
is uitnemend geschikt ter uitdeeling
kost slechts f 0.40.

Voor Zondagsscholen bij getallen te-
gen veel verminderden prijs.

Inteekenlijsten met proefschilden wor-
den op aanvraag direkt gezonden door
den Uitgever F. P. D'HUIJ te Min-
delburg.

Verschenen is de tweede, her-
ziene druk van

Eenige opgaven

bij de bijbelles

DOOR

SIPKES.

Prijs 6 cent, 25 ex. f 1.25.

H.H. predikanten en Godsdienst-
dewijzers kunnen ter kennismaking een
gratis ex. bekomen bij den Uitgever
H. BULENS te Winterswijk.

LASTBRIEVEN

voor Afgevaardigden naar Provinc. en
Class. vergaderingen.

à 3 Cent.

ATTESTATIES

voor mannen en voor vrouwen.

à 1 Cent.

ATTESTATIES

voor doopleden.

à 1 Cent.

verkrijgbaar bij G. PH. ZALSMAN te
Kampen.